

Μετά από μακρύ εγκλεισμό συνοδευόμενο από την αυστηρή τήρηση νηστείας που συνδέεται με το πένθος, κι αφού πρώτα καθάρισε το σώμα του Κατσούρο με ένα ειδικό ιερό ύφασμα προορισμένο γι' αυτή τη δουλειά, η Αμακούσα Μιγιούκι υποβλήθηκε στο ειδικό τελετουργικό για την κάθαρσή της από τη σπίλωση που της προκάλεσε ο θάνατος του άνδρα της. Αλλά καθώς δεν προβλεπόταν να βουτηξει η νεαρή χήρα στο ίδιο ποτάμι όπου μόλις είχε πνιγεί ο Κατσούρο, ο σιντοϊστής ιερέας αρκέστηκε, με σφιγμένα τα χείλη, να τη ραντίσει μ' ένα κλαδί πεύκου που το κάτω μέρος του το είχε βρέξει στο νερό του Κουζαγκάδα. Μετά τη διαβεβαίωσε ότι μπορούσε πλέον να επανέλθει στην κανονική ζωή και να δείξει την ευγνωμοσύνη της στους θεούς, οι οποίοι δεν θα παρέλειπαν να της μεταδώσουν κουράγιο και δύναμη.

Η Μιγιούκι είχε συλλάβει εντελώς το νόημα που κρυβόταν πίσω από τα λόγια ενθάρρυνσης του ιερέα: εκείνος ήλπιζε ότι, παρά την απόλυτη φτώχεια της που χειροτέρευε με τον χαμό του Κατσούρο, η νέα γυναίκα θα του έδινε μια συγκεκριμένη προσφορά σαν έκφραση της ευγνωμοσύνης που όφειλε στους κάμι.¹

Αλλά αν και η Μιγιούκι ένιωθε κάποια ευγνωμοσύνη

1. Θεότητες της σιντοϊστικής θρησκείας. Οι κάμι είναι στοιχεία της

προς τους θεούς που την είχαν ξεπλύνει από τους ρύπους της, δεν μπορούσε ωστόσο να τους συγχωρήσει το γεγονός ότι επέτρεψαν στον ποταμό Κουζαγκάθα, κι ας ήταν ένας ακόμα θεός, να της πάρει τον άνδρα της.

Αρκέστηκε λοιπόν σε μια μικρή ελεημοσύνη που αποτελούνταν από λευκά ραπάνια, ένα μάτσο σκόρδα και μερικά γλυκά ρυζιού. Αλλά καθώς τα είχε τυλίξει όλα αυτά επιδέξια σ' ένα πανί, η προσφορά της, χάρη σε μερικά γιγάντια ραπάνια, καταλάμβανε έναν όγκο που έκανε το δώρο να φαίνεται μεγαλύτερο. Ο ιερέας ξεγελάστηκε κι έφυγε ευχαριστημένος.

Μετά από αυτό, η Μιγιούκι βάλθηκε να καθαρίσει και να τακτοποιήσει το σπίτι. Αν και δεν συνήθιζε να είναι τακτική. Της άρεσε περισσότερο να αφήνει τα πράγματα να σέρνονται, ακόμα και να τα σκορπίζει επίτηδες. Ο Κατσούρο και η ίδια είχαν άλλωστε τόσα λίγα. Το να τα ξαναβρίσκουν σκόρπια εδώ κι εκεί, κατά προτίμηση εκεί που δεν θα έπρεπε να βρίσκονται, τους έδινε μια φευγαλέα ψευδαίσθηση αφθονίας: «Αυτό το μπολ του ρυζιού είναι καινούργιο;» ρώτησε ο Κατσούρο. «Το αγόρασες πρόσφατα;» Η Μιγιούκι έβαλε το χέρι στο στόμα για να κρύψει το χαμόγελό της: «Βρισκόταν πάντα στο ράφι, το έκτο μπολ από το βάθος — το έχεις από τη μητέρα σου, δεν το θυμάσαι πια;» Απλούστατα, καθώς κυλούσε στο τραπεζομάντηλο όπου το έριξε η Μιγιούκι (και αμέλησε να το μαζέψει αμέσως), μετά καθώς σταμάτησε αναποδογυρισμένο, κάτω από την ακτίνα του ήλιου, το μπολ είχε πάρει ανταύγειες που δεν είχε δει

φύσης (βουνά, δέντρα, άνεμος, θάλασσα κ.λπ.) καθώς επίσης και τα πνεύματα των νεκρών.

άλλοτε ο Κατσούρο, και γι' αυτό δεν το αναγνώρισε αμέσως.

Η Μιγιούκι φανταζόταν πως οι πλούσιοι ζούσαν σε μια διαρκή ακαταστασία, σαν τα τοπία που η αταξία τα έκανε να φαίνονται όμορφα. Έτσι ο ποταμός Κουζαγκάδα ποτέ δεν ήταν πιο συναρπαστικός να τον χαζεύεις παρά μετά από μια δυνατή καταιγίδα, όταν οι καταρράκτες που τον τροφοδοτούσαν τον φόρτωναν με σκούρα νερά, λασπερά, μέσα στα οποία στριφογύριζαν κομμάτια από φλοιούς δέντρων, μούσκλια, άνθη νεροκάρδαμου, σαπισμένα μαύρα ζαρωμένα φύλλα· εκείνες τις στιγμές ο Κουζαγκάδα έχανε το λαμπερό του καθρέφτισμα, καλυπτόταν με ομόκεντρους κύκλους, με αφρισμένες δίνες που τον έκαναν να μοιάζει με τους στροβίλους στο στενό του Ναρούτο, στην Εσωτερική Θάλασσα. Οι πλούσιοι, σκεφτόταν η Μιγιούκι, θα πρέπει να κατακλύζονται με τον ίδιο τρόπο από αναρίθμητους στροβίλους δώρων που τους προσέφεραν οι φίλοι τους (αναρίθμητοι κι αυτοί, εννοείται), κι από όλα αυτά τα φανταχτερά μπιχλιμπίδια που αγόραζαν από τους πλανόδιους εμπόρους δίχως να σκέφτονται, χωρίς ούτε καν να αναρωτιούνται, αν θα τους χρησίμευαν ποτέ σε κάτι. Τους χρειαζόταν πάντα περισσότερο χώρος για να τοποθετήσουν τα μπιμπελό τους, να στοιβάξουν τα κουζινικά τους, να κρεμάσουν τα υφάσματά τους, να παρατάξουν τις αλοιφές τους, να αποθηκεύσουν όλα αυτά τα πλούτη που η Μιγιούκι καμιά φορά δεν ήξερε ούτε το όνομά τους.

Ήταν ένας αγώνας δρόμου χωρίς τέλος, ένας λυσσαλέος ανταγωνισμός μεταξύ ανθρώπων και πραγμάτων. Όταν το σπίτι έφθανε στο αποκορύφωμα της αφθονίας έσκαγε σαν ώριμο φρούτο κάτω από την πίεση του πλήθους των άχρη-

στων αντικειμένων με τα οποία το μπούκωναν. Η Μιγιούκι δεν είχε βρεθεί ποτέ μπροστά σε παρόμοιο θέαμα, αλλά ο Κατσούρο τής είχε διηγηθεί ότι είχε δει, όταν ταξίδευε στο Χείανκιό, ζητιάνους να ψάχνουν στα χαλάσματα εντυπωσιακών κατοικιών που οι τοίχοι τους έμοιαζαν σαν να τους έχουν φουσήξει από μέσα.

Στο σπίτι που είχε χτίσει ο Κατσούρο με τα ίδια του τα χέρια —ένα δωμάτιο με πατημένο χώμα, ένα άλλο με πάτωμα από γυμνό ξύλο, και, κάτω από την αχυρένια σκεπή, μια σοφίτα στην οποία ανέβαινε κανείς με σκαλάκια, όλα ταπεινών διαστάσεων γιατί έπρεπε να διαλέξει ανάμεσα στο να χτίσει ένα σπίτι ή ένα σπίτι ψαρά—, προτεραιότητα είχε ο απαραίτητος εξοπλισμός για το ψάρεμα. Ο εξοπλισμός χρησίμευε λίγο πολύ σε όλα: τα δίχτυα που απλώνονταν για στέγνωμα μπροστά στα παράθυρα κατείχαν θέση κουρτίνας, σωριασμένα κάτω γίνονταν στρώματα, όταν νύχτωνε χρησιμοποιούσαν τα ξύλινα κυρτά κουπιά για στηρίγματα του κεφαλιού, και τα σκεύη που χρησιμοποιούσε ο Κατσούρο για να καθαρίσει τη δεξαμενή των ψαριών ήταν τα ίδια που χρησιμοποιούσε η Μιγιούκι για να ετοιμάσει τα γεύματά τους.

Η μόνη πολυτέλεια του ψαρά και της γυναίκας του ήταν το βάζο όπου φύλαγαν το αλάτι. Ήταν απλώς απομίμηση ενός κινέζικου πήλινου βάζου της δυναστείας Τανγκ, με καφετιά υάλωση πάνω σε πηλό στολισμένο με παιώνιες και λωτούς, αλλά η Μιγιούκι του απέδιδε υπερφυσικές δυνάμεις: το είχε κληρονομήσει από τη μητέρα της, η οποία με τη σειρά της το είχε κληρονομήσει από μια πρόγονο που βεβαίως ότι υπήρχε πάντα στην οικογένεια. Το πήλινο είχε

λοιπόν διασχίσει πολλές γενιές χωρίς να υποστεί την παραμικρή γρατζουνιά, γεγονός που ισοδυναμούσε με θαύμα.

Αν και το συγύρισμα του σπιτιού έγινε σε μερικές ώρες, η Μιγιούκι χρειάστηκε δυο ημέρες για να το καθαρίσει σε βάθος. Αυτό οφειλόταν στο επάγγελμα που ασκούσαν εκεί: το ψάρεμα και την εκτροφή υπέροχων ψαριών, κυρίως κυπρίνων. Όταν ο Κατσούρο επέστρεφε από το ποτάμι, δεν έμπαινε στον κόπο να βγάλει τα ρούχα του, ποτισμένα με γλιστερή λάσπη η οποία πιτσιλούσε τους τοίχους σε κάθε βιαστική κίνηση που έκανε, είχε μόνο μια έγνοια: να απελευθερώσει όσο πιο γρήγορα μπορούσε τους κυπρίνους, που χτυπιούνταν μέσα στους καλαμένιους κιούρτους και που κινδύνευαν να χάσουν τα λέπια τους ή να τους κοπούν τα μουστάκια (σε αυτή την περίπτωση οι κυπρίνοι θα έχαναν ολόκληρη την αξία τους στα μάτια των αυτοκρατορικών διαχειριστών), να τους αδειάσει στη δεξαμενή που είχε σκαφτεί γι' αυτό τον σκοπό στο μπροστινό μέρος του σπιτιού — μια γούρνα μέσα στο χώμα, αβαθής, ξέχειλη με νερό που η Μιγιούκι, κατά την απουσία του άντρα της, εμπλούτιζε με νύμφες εντόμων, φύκια και σπόρους υδρόβιων φυτών.

Μετά από αυτό, ο Κατσούρο, καθισμένος ανακούρουδα, στεκόταν πολλές ημέρες στη σειρά παρατηρώντας τη συμπεριφορά των ψαριών που είχε πιάσει, επιθλέποντας ιδιαίτερος εκείνα που είχε κρίνει αμέσως άξια για τις λίμνες της αυτοκρατορικής πόλης, αναζητώντας σημάδια που έδειχναν ότι ήταν όχι μόνο τα πιο ελκυστικά αλλά επίσης αρκετά ρωμαλέα για να αντέξουν το μακρύ ταξίδι μέχρι την πρωτεύουσα.

Ο Κατσούρο δεν μιλούσε πολύ. Κι όταν εκφραζόταν, μιλούσε περισσότερο με υπαινιγμούς παρά με βεβαιότητες, δίνοντας έτσι την ευχαρίστηση στους συνομιλητές του να πρέπει να μαντεύουν την αόριστη προοπτική μιας ανολοκλήρωτης σκέψης.

Τη μέρα του θανάτου του άνδρα της, όταν άδειασε στη δεξαμενή τούς πέντε ή έξι κυπρίνους που εκείνος είχε πιάσει, η Μιγιούκι έσκυψε όπως εκείνος στην άκρη της γούρνας, αφήνοντας το βλέμμα της να υπνωτίζεται από τους αγωνιώδεις κύκλους που διέγραφαν τα ψάρια, σαν τους φυλακισμένους που ανακάλυπταν τα όρια της φυλακής τους.

Αν και ήταν ικανή να διακρίνει την ομορφιά ορισμένων κυπρίνων, ή τουλάχιστον την ενέργεια και τη ζωντάνια με την οποία κολυμπούσαν, δεν είχε ωστόσο την παραμικρή ιδέα για τα κριτήρια που έθετε ο Κατσούρο για να αξιολογεί την αντοχή τους. Γι' αυτό, αρνούμενη να κοροϊδέψει τους χωρικούς, και κυρίως να ξεγελάσει τον εαυτό της, σηκώθηκε, ξεσκονίστηκε και γυρνώντας την πλάτη στη δεξαμενή ξαναμπήκε μέσα στο σπίτι της — το τελευταίο στα νότια του συνοικισμού, που το αναγνώριζε κανείς από τα όστρακα που είχαν τοποθετηθεί στην αχυρένια σκεπή, με τη συντεφένια όψη προς τον ουρανό για να αντανακλά το φως και να τρομάζει τα κοράκια που φώλιαζαν στα καμφορόδεντρα.

Οι χωρικοί ανακουφίστηκαν που η Μιγιούκι πάσχιζε να καθάρσει τις βρωμιές από το πάτωμά της και τη λάσπη από τους τοίχους της.

Είχαν φοδηθεί μήπως η νέα γυναίκα ετοιμάσει θηλιά

από σχοινάκι που είχε στην άκρη ένα μικρό ξύλο, και το χρησιμοποιήσει για να στραγγαλιστεί ώστε να συναντήσει τον Κατσούρο στο γιόμι κούνι.² Όχι επειδή ήταν πολύ νέα για να πεθάνει —στα είκοσι επτά της, είχε ήδη φθάσει τον προσδόκιμο μέσο όρο ζωής μιας χωρικής και μπορούσε να θεωρεί τον εαυτό της ευτυχή για το κομμάτι της ζωής που του είχε δοθεί—, αλλά επειδή είχε μοιραστεί ορισμένα από τα μυστικά του Κατσούρου, και δεν υπήρχε πια παρά μόνο εκείνη από δω και πέρα για να συντηρήσει τον προνομιούχο δεσμό που διατηρούσε το χωριό με την αυτοκρατορική αυλή του Χειϊανκιό: την τροφοδότηση με αρκετά ιδιαίτερους κυπρίνους για να χρησιμοποιούν σαν ζωντανό διάκοσμο στις λίμνες των ναών, με αντάλλαγμα για τους κατοίκους αυτού του χωριού από κακοφτιαγμένες καλύβες που λεγόταν Σιμάε, να απολαμβάνουν μια σχεδόν ολοσχερή εξαίρεση φόρων, χωρίς να ξεχάσουμε τα μικρά δώρα που ο Κατσούρο δεν παρέλειπε ποτέ να τους φέρνει εκ μέρους του Νάγκουζα Γουατανάμπε,³ του διευθυντή της Υπηρεσίας Κήπων και Λιμνών.

Αλλά ο Νάγκουζα μόλις είχε στείλει τρεις κρατικούς υπαλλήλους να παραγγείλουν νέους κυπρίνους σε αντικατάσταση αυτών που δεν επιβίωσαν τον χειμώνα.

Ένα πρωινό —ήταν λίγες μέρες μετά τον θάνατο του Κατσούρο—, οι απεσταλμένοι της Υπηρεσίας Κήπων και Λιμνών ξεπερδάλαν μέσα από την υγρή ομίχλη η οποία μετά

2. Ο κόσμος των αντικειμένων του θανάτου, σύμφωνα με τη σιντοϊστική μυθολογία.

3. Στην Ιαπωνία, το επίθετο παραδοσιακά μπαίνει πριν από το όνομα.

τις δυνατές βροχές της νύχτας κυμάτιζε σαν κουρτίνα στις παρυφές του δάσους.

Στις προηγούμενές τους επισκέψεις, είχαν έρθει με τα πόδια, πράγμα που στοίχισε πολύ ακριβά στους ανθρώπους του Σιμάε, γιατί, ξεθεωμένοι από το ταξίδι τους, οι αγοραστές κυπρίνων δεν έλεγαν να ξεκολλήσουν για καμιά δεκαπενταριά ημέρες, ζώντας εις βάρος των χωρικών, ενώ η όρεξή τους και η προτίμησή τους για το σάκε μεγάλωνε μέρα με τη μέρα καθώς ανακτούσαν τις δυνάμεις τους. Αυτή τη φορά όμως εμφανίστηκαν έφιπποι, συνοδευόμενοι από έναν ιπποκόμο που κρατούσε το μεταξωτό λάβαρο με τα χρώματα του αυτοκράτορα, και είχαν βγάλει το φαρδύ και άνετο *καριζίνου*⁴ για να φορέσουν τις πολεμικές στολές των οποίων οι μεταλλικές πλάκες για την προστασία του θώρακα και της πλάτης τους κουδούνιζαν σαν παλιές ραγισμένες καμπάνες. Η ξαφνική τους εμφάνιση τρόμαξε και έτρεψε σε φυγή μερικές γυναίκες που είχαν μαζευτεί στο αλώνι για να πλέξουν σε αρμαθιές το άχυρο ρυζιού.

Με την ιδιότητα του πρώτου άρχοντα του χωριού, ο Νατσούμε προχώρησε μπροστά στους τρεις καθαλάρηδες για να τους χαιρετήσει με τον απαιτούμενο σεβασμό προς τους εκπροσώπους της αυτοκρατορικής εξουσίας· αλλά ενώ ένωνε τα χέρια του και υποκλινόταν όσο χαμηλά του επέτρεπε η ακαμψία του λαιμού του, αναρωτιόταν πώς ο αυτοκράτορας, ονομαστός ως ο *πρίγκιπας* ο πιο εκλεπτυσμένος του καιρού του, μπορούσε να ανέχεται το γεγονός ότι οι άνδρες οι επιφορτισμένοι να κάνουν γνωστή τη θέλησή του

4. Ένδυμα μεταξύ κάπας και πανωφοριού που φορούσαν οι ευγενείς στο κυνήγι.

στις επαρχίες είχαν όψη τόσο λίγο ελκυστική: ταλαντευόμενοι μαλθακά πάνω στις σέλες τους από μαύρο λακαρισμένο ξύλο, κουνώντας ρυθμικά το κεφάλι κάτω από το κράνος που φαινόταν ακόμα πιο μακρύ λόγω του προστατευτικού του αυχένα, με την πανοπλία τους πρασινωπή από τα μούσκλια που είχαν κολλήσει επάνω της καθώς διέσχιζαν τα δάση, οι απεσταλμένοι έφερναν αναπόφευκτα στον νου πελώρια έντομα με φουσκωμένη κοιλιά από κολλώδεις και αηδιαστικές ουσίες. Ίσως όμως η Αυτού Μεγαλειότητα να μην τους είχε δει ποτέ: ο τυχαίος αναπληρωτής ενός εισηγητή πέμπτης σειράς σε κατιούσα κλίμακα είχε διαλέξει τα ονόματά τους από ένα κατάλογο (και ποτέ δεν θα μάθει κανείς γιατί ο αναπληρωτής είχε σταθεί σε αυτά τα ονόματα και όχι σε άλλα), τα είχε υποβάλει σε έναν ελεγκτή τέταρτης σειράς σε ανιούσα κλίμακα, που τα είχε εγκρίνει πριν υποβάλει τον κατάλογο σε έναν δικαστικό τέταρτης σειράς ανώτερης κατιούσας, ο οποίος τα είχε ανεβάσει αργά στην κορυφή της ιεραρχίας, από όπου επίσης κατέθηκαν και πάλι αργά για να καταλήξουν ανάμεσα στα χέρια του Νάγκουζα Γουατανάμπε που τα είχε επικυρώσει γεμάτος ανυπομονησία υπογράφοντας με μια πινελιά — και για όλα αυτά, όπως και για τόσα άλλα γεγονότα που αφορούσαν τις εξήντα οκτώ επαρχίες, ο αυτοκράτορας δεν είχε μάθει τίποτα.

Οι αυτοκρατορικοί απεσταλμένοι ενοχλήθηκαν πολύ όταν έμαθαν τον θάνατο του Κατσούρο. Στράβωσαν τα μούτρα τους, μούγκρισαν, ανατρίχιασαν από δυσαρέσκεια και χτυπούσαν μεταξύ τους τις πλάκες της πανοπλίας τους. Ο Νατσούμε, για να τους καθησυχάσει, χρειάστηκε να τους πα-

ρουσιάζει τη Μιγιούκι. Την κοίταξαν με προσοχή σιωπηλά, περιστρέφοντας τα μικρά μαύρα μάτια τους πίσω από την ξύλινη μάσκα με τα ψεύτικα δόντια δαίμονα που σκέπαζε το κάτω μέρος του προσώπου τους.

Ενώ γονάτιζε η νέα γυναίκα, υποκλινόμενη σε σημείο που το μέτωπό της ακουμπούσε στο χώμα, ο αρχηγός του χωριού διαβεβαίωσε τους απεσταλμένους: η χήρα του ψαρά θα τους υπηρετούσε τόσο ευσυνείδητα όσο κι ο Κατσούρο. Μετά από αυτό, για να τους καλοπιιάσει περισσότερο, ο Νατσούμε τους πρόσφερε γεύμα με φιδέ φαγόπυρου, φύκια και ψάρι συνοδευόμενο από λαχανικά βουτηγμένα σε άρμη με κατακάθι σάκε, πριν τους συνοδεύσει μέχρι τον καταρράκτη, μετά τον οποίο πήραν τον δρόμο του γυρισμού για το Χείανκιό.

Έπειτα ο Νατσούμε πήγε να μιλήσει με τη Μιγιούκι:

— Βρήκαμε νεκρό τον σύζυγό σου, αλλά οι κυπρίνοι που πρόλαβε να πιάσει είναι ευτυχώς ολοζώντανοι (και κοίταζε με καλοσύνη τη Μιγιούκι, σαν να ήταν εκείνη υπεύθυνη για την καλή υγεία των ψαριών), γι' αυτό οι πρεσβευτές μου έκαναν χίλια κομπλιμέντα.

— Πρεσβευτές αυτοί οι χοντρο-γρύλοι; Δεν είναι τίποτα παραπάνω από κρατικοί υπάλληλοι που τους έχει σε τόσο μικρή υπόληψη η Αυλή ώστε να τους ξαποστέλνει στο απώτατο άκρο των επαρχιών, ενώ ένα απλό γράμμα θα ήταν αρκετό.

Μήπως η Μιγιούκι εννοούσε με αυτά που είπε ότι ήξερε να διαβάσει το γράμμα; Σίγουρα παινευόταν. Αλλά ο ίδιος ο Νατσούμε, μη γνωρίζοντας ανάγνωση, δεν επέμεινε, προτιμώντας να μη δοκιμάσει την τύχη του σε ένα πεδίο όπου κινδύνευε να ταπεινωθεί.

Μετά μια στιγμή σιωπής, που θα μπορούσε να εκληφθεί ως διάστημα απαραίτητο για να αναλογιστεί αυτά που μόλις του είχε πει η Μιγιούκι, ο Νατσούμε κοίταξε τους κυπρίνους να κολυμπούν νωθρά στη δεξαμενή τους.

— Η αποστολή τριών καθαλάρηδων κοστίζει σημαντικά ακριβότερα από εκείνη ενός απλού ταχυδρόμου, παρατήρησησε. Διαβλέπω σ' αυτό ένα σημάδι ότι η Υπηρεσία Κήπων και Λιμνών προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στην παραγγελία και στη σωστή εκτέλεσή της. Θα φύγεις για το Χεϊανκίό το συντομότερο δυνατό.

— Μάλιστα, είπε με απρόσμενη ευπείθεια η Μιγιούκι. Ναι, και αύριο αν θέλεις.

Εκείνος έβγαλε ένα μικρό μουγκρητό ικανοποίησης. Η ιδέα ότι ο θάνατος του Κατσούρο μπορούσε να κάνει τη Μιγιούκι από δω και μπρος να αδιαφορεί για πολλά πράγματα, όπως για παράδειγμα να επιχειρήσει ένα ταξίδι στο Χεϊανκίό, δεν του είχε περάσει από το μυαλό. Δεν μπορούσε να φανταστεί πως την κατέτρωγε, αφήνοντάς την σαν άδειο περιτύλιγμα, γκρίζο σαν τη στάχτη.

Αυτή τη γυναίκα, αυτή τη χήρα όπως ταίριαζε να την αποκαλούν τώρα, ο Νατσούμε δεν την είχε κοιτάξει ποτέ του. Ήταν υπερβολικά κοκκαλιάρα για να θεωρηθεί ερωμένη όπως αυτός τις προτιμούσε — μέσα σε λίγες μόνο ημέρες η θλίψη είχε σκάψει ακόμα περισσότερο τα μάγουλά της και τόνιζε την αδύνατη σαν λεπτό κλαράκι σιλουέτα της. Ίσως όμως να μπορούσε να την πάρει σπίτι του για να τη δώσει στον γιο του, ο οποίος εξακολουθούσε να μην έχει βρει σύζυγο του γούστου του, και ο οποίος εκτιμούσε τις θλιμμένες γυναίκες — έλεγε ότι, αν και τα δάκρυα ήταν αλμυρά, οι περισσότερες θλιμμένες κυρίες κρύβουν την ευ-

χάριστη μυρωδιά ενός πολύ γλυκού φρούτου. Κι αν ο Χάρα (ήταν το όνομα του γιου) δεν ήθελε τη χήρα του ψαρά των κυπρίνων, ο Νατσούμε μπορούσε πάντα να προσπαθήσει να την παχύνει για δική του ευχαρίστηση: θα ήταν μια πολύ διασκεδαστική απασχόληση καθώς οι χάρες της Μιγιούκι —οι μελλοντικές της χάρες, διόρθωσε στο μυαλό του, σκεπτόμενος το μπουκωμα που έπρεπε πρώτα να της επιβάλει— θα συνοδεύονταν εμφανώς από μια υπέροχη, αυθόρμητη υπακοή.

— Πόσα ψάρια θα παραδώσεις στην Αυλή; Είκοσι τουλάχιστον, έτσι δεν είναι;

— Οι κυπρίνοι δεν είναι απαιτητικοί, είπε η Μιγιούκι, έχουν όμως ανάγκη από πολύ νερό. Οι κιούρτοι μέσα στους οποίους τους μετέφερε ο Κατσούρο δεν περιέχουν αρκετό, επομένως όσο λιγότεροι είναι τόσο λιγότερο θα υποφέρουν.

Δεν τόλμησε να προσθέσει ότι οι ώμοι της, πάνω στους οποίους θα ζυγιαζόταν το κοντάρι από μπαμπού που θα συγκρατούσε τους κάδους, δεν ήταν τόσο ανθεκτικοί όσο οι ώμοι του άντρα της: η ποσότητα νερού που θα κουβαλούσε θα ήταν το μόνο έρμα που μπορούσε να διαπραγματευτεί αν ο πόνος του κουβαλήματος ξεπερνούσε αυτό που η ίδια θεωρούσε ότι μπορούσε να αντέξει.

— Είκοσι ψάρια, επανέλαβε ο Νατσούμε, είναι το λιγότερο που μπορεί να κάνει το χωριό.

Αν δεν ήταν σίγουρος ότι θα έβρισκε εκεί εξαιρετικούς κυπρίνους, ο Κατσούρο δεν θα είχε κατέβει ποτέ τόσο χαμηλά στο ρεύμα του ποταμού. Αλλά σε αυτό το τμήμα του Κουζαγκάθα αφθονούσαν υπέροχα ψάρια, ακριβώς μετά τη δεξαμενή υπερχείλισης του Σουζένσι, όπου ήταν ακόμα πιο

εύκολο να τα πιάσει καθώς, αφού είχαν αντιμετωπίσει τα δυνατά ανοδικά ρεύματα που προκαλούσε ο καταρράκτης, παραδίδονταν πλέον σ' ένα είδος διαλείμματος, κι αφήνονταν να παρασυρθούν σχεδόν στην επιφάνεια του νερού.

Για έναν ψαρά τόσο έμπειρο όσο ο Κατσούρο, ήταν αρκετό να βουτήξει τα χέρια του στο νερό, με ανοιχτά τα δάχτυλα, και να περιμένει να έρθει ένας κυπρίνος να ακουμπήσει το μουσούδι του στις ανοιχτές παλάμες του. Ο Κατσούρο δεν είχε παρά να κλείσει τα δάχτυλα, πιέζοντάς τα ελαφρά στα βράγχια ώστε το ψάρι, το οποίο ερχόμενο σε επαφή με τον άνθρωπο είχε γίνει άκαμπτο από φόβο, να χαλαρώσει. Τα πτερύγια συνέχιζαν να σπαρταρούν, αλλά η σάρκα αφηνόταν, ξαφνικά χαλαρή και υποταγμένη, στο χέρι που τη χείδευε. Ο Κατσούρο έβγαζε τότε βιαστικά τον κυπρίνο από το ποτάμι του για να τον ακουμπήσει απαλά μέσα σ' έναν κιούρτο από άχυρο ρυζιού που είχε στεγανοποιήσει βάζοντας μέσα ένα δοχείο.

Το μονοπάτι που οδηγούσε στην περιοχή που ψάρευε ο Κατσούρο έμοιαζε αρχικά μ' έναν από τους πιο ευχάριστους περιπάτους, περιβαλλόμενο με χλοερές όχθες όπου φύτρωναν νεραγκούλες που σκαρφάλωναν ανάμεσα σε ένα διπλό φράχτη από αγριοκερασιές, λωτούς, καλάμια και γαλάζια πεύκα. Αλλά ο ψαράς δεν είχε αυταπάτες, γνώριζε ότι στην πραγματικότητα επρόκειτο για επικίνδυνο μονοπάτι, που είχε διαδρωθεί από τις βροχές, τα νερά των οποίων άνοιγαν ρωγμές στη γη όπου τα πόδια έμπαιναν σαν σε σαγόνια παγίδας. Τουλάχιστον ήταν καλά όταν ο Κατσούρο κατέβαινε προς το ποτάμι, γιατί οι κιούρτοι ήταν άδειοι και μπορούσε να συγκεντρώσει ολόκληρη την προσοχή του στο βάδισμα.

αλλά ήταν άλλο πράγμα η επιστροφή, όταν έπρεπε να κοιτάξει μακριά μπροστά του για να κρατήσει σε ισορροπία στους ώμους του το κοντάρι από το οποίο κρέμονταν τα καλάθια που τώρα ξεχείλιζαν νερό και ψάρια — το παραμικρό κούνημα ξυπνούσε τα ψάρια από τη νάρκη τους, έκαναν σαν τρελά, μερικά μάλιστα κατόρθωναν να πεταχτούν έξω από τους κιούρτους παρά τους μίσχους λωτού πλεγμένους σαν δίχτυ με μεγάλες θηλιές με τους οποίους τα είχε σκεπάσει ο ψαράς.

Δυο φορές ο Κατσούρο τραυματίστηκε.

Την πρώτη φορά, ήταν ένα απλό στραμπούληγμα. Παρά τον πόνο του, κι αφού έσπασε το κοντάρι στη μέση για να φτιάξει δυο πατερίτσες, κατάφερε να φθάσει στο χωριό. Αλλά αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τους κιούρτους του κρύβοντάς τους κάτω από ψηλά φρέσκα χόρτα με ωραίο πράσινο χρώμα που είχε ρίξει κάτω η καταιγίδα. Ενώ προχωρούσε κουτσαίνοντας προς το Σιμάε, άκουσε πίσω του τον θόρυβο των ζώων του δάσους που σίγουρα θα ανακάλυπταν τα ψάρια του και θα τα κατασπάραζαν.

Το δεύτερο ατύχημα ήταν πολύ πιο σοβαρό: έσπασε τον αστράγαλό του. Αυτή τη φορά, με ή χωρίς πατερίτσες, στάθηκε αδύνατο να σηκωθεί. Υποχρεώθηκε να σέρνεται με την κοιλιά, τραβώντας τον πρησμένο σπασμένο αστράγαλο, που ζεματούσε και αναπηδούσε στις ανωμαλίες του μονοπατιού, βγάζοντας κραυγές πόνου. Εκτός από το μαρτύριο που του προκαλούσε το πόδι του, το σούρσιμο είχε γδάρει και σκίσει τη σάρκα στα γόνατά του, στους μηρούς, στην κοιλιά. Τρέμοντας από τον πόνο και τον πυρετό, ο Κατσούρο προσπάθησε τότε να αναρριχηθεί στην άλλη πλευρά του μονοπατιού, εκείνη που το έδαφός της, λόγω των συχνών υπερχει-

λίσεων του ποταμού, ήταν περισσότερο μαλακό. Στην αρχή αισθάνθηκε ανακούφιση νιώθοντας ότι η υγρή δροσιά της λάσπης καταπράυνε τα καψίματα του σώματός του. Μετά όμως έφθασε σε μια διαβρωμένη ζώνη όπου η απουσία πρασινάδας προκαλούσε απότομες κατολισθήσεις της λασπερής όχθης. Παρόλο που τον υποχρέωναν να σκύβει προς το ποτάμι σε σημείο που το πρόσωπό του βούλιαζε στο νερό, ο Κατσούρο δεν φοβόταν τις εμφανείς λακκούβες: το χειρότερο κρυβόταν κάτω από τα περάσματα που έδειχναν λεία και συμπαγή όπου ο Κουζαγκάβα είχε δημιουργήσει κρυφές ρωγμές έτοιμες να καταρρεύσουν από το βάρος του. Κι αυτό συνέβη ακριδώς πριν από μια στροφή που έκανε το ποτάμι.

Ένας λευκός ερωδιός, ατρόμητος, κοίταξε τον γλοιώδη από τη λάσπη άνθρωπο, παραμορφωμένο από τον πόνο, να συστρέφεται λαχανιάζοντας, και μετά ξαφνικά να εξαφανίζεται κάτω από τη λάσπη και το νερό.

Το ένα χέρι του είχε μείνει απέξω, σαν να γρατσούνιζε τον ουρανό, ψηλαφίζοντας απελπισμένα το κενό για να βρει να πιαστεί από κάπου. Τα δάχτυλά του βρήκαν τελικά τα υπολείμματα της όχθης, γαντζώθηκαν μέσα στη λάσπη, βούλιαξαν εκεί, αλλά ο μουσκεμένος άργιλος γλίστρησε ανάμεσα από τα δάχτυλα, το χέρι ξανάπεσε, κρατήθηκε ακόμα μια στιγμή στραμμένο στον ουρανό, και μετά, σχεδόν με χάρη, χωρίς να πιτσιλίζει, σαν να διαλύθηκε μέσα στο ποτάμι.

Εκείνη τη στιγμή, ο λαϊμός του λευκού ερωδιού τρεμούλιασε· δεν έπρεπε όμως να δει κανείς σ' αυτό ένα οποιοδήποτε σημάδι συμπόνιας του πουλιού προς τον ψαρά, όχι, ήταν καθαρή σύμπτωση ανάμεσα στον θάνατο ενός ανθρώ-

που και την κίνηση ενός μεγάλου σαρκοφάγου που κατά-
πινε, γνωστού εξάλλου για την κακοτυχία που φέρνει.